

IVAN GOLUB (Bogoslovni fakultet, Zagreb)

PISMA IVANA PAŠTRIĆA GUILLAUMEU BONJOURU IZ PODRUČJA EPIGRAFIKE I ORIJENTALISTIKE SAČUVANA U »BIBLIOTECA ANGELICA« U RIMU

Autor izvješćuje o autografnim pismima što ih je orijentalist Ivan Paštrić (1636—1708) uputio orijentalistu Guillaumeu Bonjouru (1670—1714). Pisma je otkrio u Biblioteca Angelica u Rimu pod signaturom Ms 395. Pisma sadržavaju Paštrićeve ekspertize i mišljenja o raznim istočnim natpisima. U svesku u kojem se nalaze Paštrićeva pisma Bonjouru nalaze se npr. i pisma Giusta Fontaninija (1666—1736), autora talijanske književne bibliografije, Antonija Muratonija (1672—1750), oca talijanske historijografije i Piera Francesca Orsinija (1649—1730), kasnijeg pape Benedikta XIII.

U Biblioteca Angelica u Rimu našao sam zimus nekoliko autografnih pisama Ivana Paštrića (1636—1708).¹ Pisma se nalaze pod signaturom Ms 395, u sklopu rukopisnog kodeksa koji sadržava pisma što ih je primio od raznih osoba augustinijanac Guillaume Bonjour. Kako je Biblioteca Angelica bila biblioteka reda augustinijanaca, razumljivo je da se svežanj s pismima augustinijancu Bonjouru sačuvao u rukopisnom fondu upravo ove biblioteke.

Guillaume Bonjour (Toulouse 1670 — Yun-Nan 1714) na vlastitu želju bio je misionar u Kini. Surađivao je s isusovcima na izradi opće karte Kine. U Rimu je 1699. tiskao djelo »Exercitatio in monumenta coptica, seu Aegyptiaca Bibliothecae Vaticanae«, isto u Rimu 1701. tiska »Calendarium Romanum, chronologorum causa constructum.« Oba se djela još danas konzultiraju.²

¹ Biografiju i bibliografiju Ivana Paštrića vidi u: Ivan Golub, Ivan Paštrić, Prinosi za životopis, Poljički zbornik, sv. I, Zagreb 1968, str. 205—230; Ivan Golub, L'Arcade Giovanni Pastrizio — Ivan Paštrić (1636—1708), »Arcadia« — Accademia letteraria italiana, Atti e Memorie, Serie 3^a — Volume VII Fascicolo 1°, Roma 1977, str. 85—98; Ivan Golub, Ivan Paštrić, znanstvenik i književnik, Filologija JAZU, knj. 9, Zagreb 1979, str. 85—98.

² E. H. Vollet, Bonjour Guillaume, La Grande encyclopédie, sv. VII, Paris s. a., str. 303.

U pismu od 2. lipnja 1703. pisanom u Rimu u Urbanovom zavodu za širenje vjere Paštrić odčitava dva grčka kršćanska natpisa iz Aleppa (f. 133—134).³

U pismu od 14. prosinca 1703 (f. 135—136), pisanom također u Rimu u Urbanovu zavodu daje ekspertizu o jednom grčkom natpisu koju je preko Bonjoura tražio Gisberto Cupero. Ekspertiza se temelji na širokoj komparativnoj liniji, grčkoj, hebrejskoj i rutenskoj.⁴

U pismu od 5. siječnja 1704, pisano također u Rimu u Urbanovu zavodu, priopćuje o »arapskom novcu — nummis Arabicis« (f. 137).

U pismu od 6. kolovoza 1704 (f. 138), pisanom u Rimu, Paštrić zamoljen za ekspertizu poručuje preko Bonjoura Gisbertou Cuperou da pošalje sam predmet da bi se utvrdilo radi li se o kineskim slovima. Zanimljiva je i usputna opaska Paštrićeva o Sibiriji: »Međutim ja znam da je Sibirija pusta pokrajina u koju veliki car Moskovije šalje u prognanstvo bilo podložnike bilo strance«.⁵

U pismu od 15. studenoga 1704 (f. 140—141), upućenu Bonjouru u sjemenište u Monfiascone,⁶ Paštrić raspravlja o nekim biblijsko-lingvističkim pitanjima. Na kraju veli da će se njegovo djelo »Patenaе argenteae mysticae« uskoro početi tiskati.⁷

³ Mi son' immaginato che hoggi V. P. scriua al S. re Cuppero, onde all'improuiso staccatomì da scriuer lettere, hò data un'occhiata alle due Iscrizioni Christiane Greche di Aleppo, e per adesso hò concepito la lettura loro così (f. 133 r).

⁴ Meum erga te obsequium non patitur moras. Γράμματα itaque et Ἐπιγράμματα ad te ab amplissimo et clarissimo uiro Gisberto Cupero transmissa die 20 octobris huius labentis anni 1703. quae heri sero communicare mihi placuit, hoc mane reddo, ut citius responderere ualeas praestantissimo, atque humanissimo homini non modo in tuam Virtutem profuso, iure sane et laudabiliter, sed etiam in meam tenuitatem, quae sincero corde gratis referens salutem et incolumitatem ei apprecatur (f. 135 r).

⁵ Bisogna senza dubbio che il Sig. re Cupero mandi le lanci o fuso che sia perche si uedrà se sono caratteri Siniti, o Chinesi. e poi non s'esprime se siano attaccate come bilancia, ma douè il peso si metterebbe.

Bisogna se hà la lance molti lati serati, inuiarli tutti. Interim io so che Sibiria è una prouincia deserta, doue manda come in esilio il gran Czar di Moscovia ò sudditi, o forastieri. Bisogna dunque raccogliere che qualche (f. 138 r) Signore di Garbo ò della Cina, ò d'altro paese fosse mandato in bando, et iui morto si facesse sepolire con quelle cosette, il che ne meno à gli antichi era insolito (f. 138 v).

⁶ Adresa na pismu glasi: Il P. Guilelmo Boniour Agostiniano Lettor della Sacra Scrittura (Monte Fiascone) In Seminario.

⁷ La mia fatichetta sulla Patena di S. Pier Crisologo che dicessi mistica si comincerà fra breue stampare secondo la commissione già venuta, e sarà in 4° di 22 fogli come dice lo stampatore (f. 140 v). Djelo je doista izašlo 1706. pod naslovom: Patenaе Argenteae Mysticae, quae utpote diui Petri Chrysologi Foro — Corneliensis civis, atque Ravennatis Archiepiscopi munus, Foro — Corneli in Cathedrali Ecclesia Sancti Cassiani Martyris collitur, descriptio et explicatio. Ubi etiam alia ad eundem Antistitem spectantia perpenduntur. A Joanne Pastritio Dalmata Spalatensi Philosophiae ac Sacrae Theologiae Doctore, atque in Romano de Propaganda Fide Collegio Theologiae Polemicae Lectore etc. Romae MDCCVI, Typis Antonii de Rubei in Platea Cerensi. Superiorum permissu.

U pismu od 28. studenoga 1704 (f. 142—143), upućenom iz Rima Bonjouru također u Monfiascone, Paštrić govori o nekim biblijskim mjestima (npr. I Mak 3, 48), o Targumima; navodi djelo Bartoloccija, svojeg nekadašnjeg učitelja, »Bibliotheca Magna Rabbinnica«, sv. III, str. 791.⁸

U pismu od 27. prosinca 1704. upućenu iz Rima Bonjouru, također u Monfiascone (f. 144—145), Paštrić podrobno razlaže teškoću mjesta Iv 21,22. Paštrić se lomi između izvornog grčkog εὖν i Vulgatinog latinskog sic. Ima pred očima stare prijepise, mogućnost omaški, oštećenja teksta, dakle sve što jedna kritika teksta danas ima pred očima.

U pismu bez datuma, upućenu Bonjouru u Sant Agostino u Rim, Paštrić veli da vraća za Cupera natpise novca, a nije ih vraćao dok nije bio siguran o slovima, donosi natpis arapskim pismom zatim u fonetskoj transkripciji i u latinskom prijevodu (f. 146—147).⁹

Paštrićeve pisma pretstavljaju tek jedan sloj rukopisa Ms 395 koji sadržava i pisma drugih upućena Guillaumeu Bonjouru. Tko su ti drugi? Odatle se može nazreti kojem je krugu na neki način pripadao i sam Paštrić.

To je npr. »Iobus Ludolfus Sacrae Caesareae Maiestatis Consiliarius«, koji u pripisku svom pismu upućenom iz Frankfurta 3. svibnja 1968. Bonjouru u Rim veli: »Pozdravi, molim, gospodina Ivana Paštrića, profesora svete teologije u Zavodu Propagande« (f. 105 v). O Paštrićevim vezama s Hiobom Ludolfom (1624—1724), njemačkim orijentalistom, piscem djela o Etiopiji, svjedoče Ludolfova pisma sačuvana u Paštrićevoj rukopisnoj ostavštini.¹⁰

U svesku pisama upućenih Bonjouru nalaze se pisma Francesca Bianchinija (1662—1729), arheologa, astronoma i povjesničara; pisma botaničara i numizmatičara Abbéa Belleta; pisma Giustoa Fontaninija (1666—1736), autora talijanske književne bibliografije; te pisma numizmatičara de Goetzea (Zacharias de Goetze 1662—1705?); pisma senatora Gisbertoa Cupera, J. A. Mussouliea, Leonardoa de Chicchija, Jacobija Marije Ayolija [Agnoli?], Cassonija, de Lanaspea, Zacagnia, Abb. Ni-

⁸ Paštrić je učio hebrejski kod Giulija Bartoloccija. Kad je Bartolucci tiskao svoju bibliografiju postbiblijskih hebrejskih djela »Bibliotheca Magna Rabbinnica«, nekadanji njegov učenik Ivan Paštrić bio je cenzor djela. Bartolucci pak, govoreći u svom djelu o suvremenom poznavanju hebrejistike u Rimu, napisao je: »Smatram da prvo mjesto drži prejasni muž, prečasní gospodin Ivan Paštrić... veoma vješt hebrejskom jeziku i veoma okretan u tumačenju Talmuda.« (Bibliotheca magna rabbinnica de scriptoribus et scriptis hebraicis ordine alphabetico hebraice et latine digestis [...] Auctore D. Julio Bartoloccio, sv. III, Rim 1683, str. 750.

⁹ En Arabicorum nummorum imagines a Clarissimo Cupero ad te transmissas. neque hactenus reddere uolui, quousquam plene de iis characteribus certior fierem, qui procul dubio ut initio animadverteram Cuphici sunt (f. 146 r).

¹⁰ Ivan Golub, Rukopisna ostavština Ivana Paštrića u Vatikanskoj knjižnici (Fondo Borgiano Latino), Arhivski vjesnik XI—XII (Zagreb 1968—69) 411.

casija, Antonija Magliabecchija, Honorata Rigorda, Pavla Pezrona («Paulus Pezron abb. de la Charmoye»). Među osobama kojih se pisma Bonjouru nalaze u istom svesku s Paštrićevima nalazi se i otac talijanske historiografije Antonio Muratori (1672—1750) i Pier Francesco Orsini (1649—1730), kasniji papa Benedikt XIII.

Resumé

L'INFORMATION SUR L'EXISTENCE DE LA CORRESPONDANCE DE IVAN PAŠTRIĆ, ADRESSÉE A GUILLAUME BONJOUR, CONCERNANT L'ÉPIGRAPHIQUE ET LES ÉTUDES ORIENTALES, ET CONSERVÉE DANS LA »BIBLIOTECA ANGELICA« A ROME

L'auteur nous présente son information sur l'existence des lettres autographes adressées par l'orientaliste Ivan Paštrić (Iohannes Pastritius, 1636—1708) à l'orientaliste Guillaume Bonjour (1670—1714). Cette correspondance a été découverte par l'auteur dans la »Biblioteca Angelica« à Rome (cote Ms 395). Elle concerne l'expertise et les opinions données par Ivan Paštrić en ce qui concerne les différentes inscriptions orientales. Dans le même recueil dans lequel sont conservées les lettres de Paštrić, sont conservées aussi, par ex., les lettres de Giusto Fontanini (1666—1736), auteur de la bibliographie littéraire italienne, d'Antonio Muratori (1672—1750), père de l'historiographie italienne, et de Pier Francesco Orsini (1649—1730), le futur pape Benoît XIII.